

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Sententia affirmans, gradus intensionis esse heterogeneos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

24 Rogabis, an secundus gradus sit modus primi, quandoquidem non potest existere sine primo. Suppono pro hac quaestione, eos esse dissimiles: si enim similes sunt, primus potest esse secundus, & è contrario. Negant nonnulli, quia omnes illi gradus possunt separari à subiecto, ut patet in Eucharistia: sed modus non potest conservari extra subiectum, ergo. Fugienda est hic æquiuocatio: aliud enim est, querere an secundus gradus sit modus subiecti, & hoc rectè negatur prædicta experientia, quæ constat illum secundum gradum separari à subiecto; aliud est, utrùm secundus gradus sit modus primi, & hoc non ostenditur sufficienter eadem experientia. neque enim videmus umquam secundum gradum caloris existentem sine primo. Igitur aliunde probandum est, unum non esse modum alterius; inde scilicet, quia si gradus sint inæquales, secundus est perfectior primo, & præcontinet illum, potestque illum producere, ergo non potest esse modus illius. Nec quia non possit esse sine illo, naturaliter loquendo, infertur esse modum illius, sed ad summum, primum esse dispositionem ad secundum, sicut qualitas & alia accidentia disponunt ad formam substantialem, quæ tamen non idè est modus eorum accidentium.

25 Rogabis Secundo, quæ ratione vniuntur hi gradus inter se & cum subiecto. Respondeo, cum subiecto quemlibet vniri vnione distincta ab vnione alterius. Ratio est aperta, quia primus supponitur vnitus etiam pro priori naturæ ante secundum, & hic ante tertium, ergo quilibet habet propriam vnionem cum subiecto. Inter se autem etiam vniuntur diuersis vnionibus: nam antequam adueniat tertius, iam supponuntur vniri prius naturæ primus & secundus inter se, ergo inter se illi duo non vniuntur eadem vnione, quæ vniuntur cum adueniente; ergo non omnes inter se per vniam vnionem. Hæc est vnica probatio efficax huius sententiæ: omitto alias, quæ facile reici possunt. Aduerte, gradum quemlibet vniri subiecto vnica vnione, sicut diximus de materia & formâ; item primum cum secundo vnica vnione copulari, quia cum sint ambo penetrati inter se, videtur simplex vnio sufficere pro vtroque.

26 Utrùm autem intensio componatur ex punctis finitis, an ex partibus & punctis infinitis, dictum est dum egimus de Continuo: est enim ferè eadem de vtroque ratio, in nostrâ sententiâ. Et forte (de quo infra) in intensione nulla est ratio ad ponendas infinitas partes & puncta, quidquid sit de extensione: quia argumenta de lineis, de penetratione, & quod duo puncta non faciant extensionem, non habent vim in intensione; nec video, cur ibi non possint poni finita puncta in eodem subiecto, præsertim si sit indiuisibile.

SECTIO II.

Sententia affirmans, gradus intensiōis esse heterogeneos.

GRADVS homogeneos dicimus, similes omnino; heterogeneos verò, dissimiles inter se. Querimus ergo, an sicut duo primi gradus caloris sunt omnino similes inter se, ita etiam

sint primus secundus & tertius inter se, an verò aliquam habeant diuersitatem, & quanta sit.

P. Suarez eâ Disputat. 46. sect. 1. à n. 250. 27 Hurtadus supra §. 66. opinatur, gradus intensiōis esse dissimiles inter se seu heterogeneos. In eadem sententiam conspirant multi recentiores. Referunt aliqui pro eâ Durandum, & omnes alios quotquot negant remanere in intensiōe gradum remissum cum intenso: sed non video, quomodo hi Auctores huic sententiæ faueant. Si enim non ponunt de facto multos gradus simul, neque homogeneos, neque heterogeneos eos ponent. Sed quidquid de hoc sit,

SECTIO PRIMA.

Primum argumentum à maiori intensiōis perfectione.

PRIMO arguitur: Quia qualitas plus perficitur intensiōe quàm extensione, unde fit, ut qualitas intensa magis actiua sit quàm extensa: sed si extensio fieret per gradus similes, non esset magis perfecta intensa quàm extensa, ergo intensio fit per gradus dissimiles. Consequentia est bona. Maior communis inter omnes. Minor probatur, quia tam perfecti sunt octo gradus caloris recepti in distinctis partibus subiecti, quàm si in eadem parte reciperentur: sed si sunt in eadem parte, efficiunt intensiōem; si in pluribus, extensionem; ergo illi octo gradus tam perfecti sunt extensi quàm intensi, eo ipso quod sunt similes inter se. Confirmant, quia licet hoc complexum, *Deus est creatura*, maiorem perfectionem extensionem dicat, quàm *Deus solus* (nam supra Deum addit creaturarum perfectionem) quia tamen hæc non est maior quàm perfectio Dei, idè intensiue non est perfectius illud complexum ex Deo & creaturis, quàm Deus solus; ergo maior perfectio intensiua differt ab extensiua, quod hæc solum addat multipliciter eundem perfectionis, illa verò addat aliquid perfectius supra gradum præexistentem.

Ut ab hac confirmatione à Deo desumpta ordiamur, dico, eam esse nullam: nam Deus solus continet eminentissimè omnem creaturæ perfectionem, idè additione creaturarum non resulat aliquid intensius; at in accidentibus vnitis prouenit necessarid maior intensio à multiplicatione graduum etiam similium, imò & imperfectiorum, ut statim ostendam ex ipsis aduersariis. Nam octauus gradus, etsi omnium perfectissimus, solus tamen non facit intensiōem, quam facit simul cum minis perfectis. Si ergo aduentus graduum imperfectiorum causat intensiōem quæ antea non erat, quid mirum si eam causet aduentus graduum æquè perfectiorum? Argumentum autem facile soluitur: dicimus enim, idè eosdem gradus qualitatis simul in eadem parte subiecti vnitos constitutere qualitatem magis perfectam, quàm si omnes illi essent in diuersis partibus subiecti, non quia ipsi in se perfectiores sunt in vno casu quàm in alio, sed quia magis vniuntur inter se & perfectius. perfectius quidem, quia vniuntur per vniam vnionem, gradus autem extensionis per duplicem; perfectior autem est, ceteris paribus, vnio, quod minus composita. Item vniuntur magis, quia omnes gradus intensiōis vniuntur inter se quilibet cum omnibus,

omnibus, & omnes cum quolibet; at gradus extensionis non omnes vniuntur inter se, sed quodlibet punctum v. g. indiuisibile cum duobus aut tribus illud circumstantibus, ideoque in intentione est magis vna illa qualitas, & consequenter magis perfecta. Et hinc oritur vt magis actiua sit qualitas intensa quam remissa, etiamli quoad entitatem eadem sit intensa & remissa, quia virtus quod magis vnita, eod magis actiua est; quod verò magis dispersa, eod debiliior, de quo infra fursus.

Hanc solutionem sic impugnant aduersarij, Primò, quia in eà videtur cogi, defendere continuum componi ex solis punctis; arguit autem imbecillitatem se alligare vni tantum sententia. Dico tamen, respondere consequenter quemlibet ad sua principia, non arguere imbecillitatem, sed discursum. Secundò respondeo, negando nos alligari tali sententia: nam etsi continuum componatur ex punctis & partibus infinitis, vt volunt hi, vnio tamen continuatiua non potest esse indiuisibilis, vt suo loco clarè probaui; sequeretur enim, eam esse in duobus locis, quod est contra rationem rei materialis, punctum enim non potest occupare nisi punctum loci, ergo non potest recipi in duabus partibus non penetratis.

Secundò impugnant eam solutionem: Quia sequitur, vnam manum magis calidam esse distimilem specie alteri propter diuersam vnionem caloris, quod dicunt à nobis reputari absurdum, eod quod nolimus admittere, magis & minus calidum differre inter se specie. Respondeo, à me id non reputari absurdum, nec gradus heterogeneos ego impugno; eod quod absurdum iudicem, esse diuersitatem specificam inter magis & minus intensum calorem, sed quia, vt infra dicam, non est necessaria talis diuersitas.

Tertiò impugnant eam solutionem, quia omnino falsum est, vnionem, quod plura vnit extrema, eod esse perfectiorem, cum potius inde sequatur maior ipsius dependentia à pluribus extremis; sicut actio, quod à pluribus causis emanat, eod est imperfectior. Huic impugnationi etiam facile respondeo, Primò, etiam in ipsos ponere eas partiales vniones dependentes à duobus extremis, & aliunde dant illi imperfectiorem compositionis, ergo minorem perfectionem dant illi, quam ego. Secundò respondeo, in vnione duo considerari posse; vnum est, dependentia ab extremis; alterum, quod sit illorum nexus. Si primum consideretur, fateor esse aliquantulum maiorem imperfectiorem, à pluribus causis dependere; at si secundum consideretur, quis poterit negare, maiorem esse perfectionem vnionis, quod plura extrema connectit? Sicut in cognitione maior est perfectio plura obiecta representare, quam vni, licet propterea debeat oriri à pluribus speciebus intentionalibus. Et in actione ostenditur idem: licet enim quod à pluribus causis pendet, eod sit minus perfecta; tamen quod plures sunt termini qui per eam producuntur, etiamli propterea à pluribus causis deberent pendere, sine dubio perfectior erit actio; ergo male negatur, quod vnica vnio est plurium extremorum adequatus nexus, eod eam esse perfectiorem, etiamli per accidens pendeat à pluribus extremis.

Replicabis contra instantiam de cognitione, in eà, quia est representatio vitalis, argui maiorem perfectionem, quod plura obiecta represen-

tat, non verò in vnione, quod plura extrema vnit. Sed contrà, nam in specie impressa, quae non est representatio vitalis, est maior perfectio, esse plurium obiectorum speciem, quam esse vnius; & in causis est maior perfectio, plura continere; & in vniversum in omni formà quae praestat aliquem effectum formalem, quod plures praestat, eod est perfectior: neque video ad hoc punctum, quid conducat esse aut non esse vitalem.

Rursus Quartò eam solutionem impugnant: Quia pari ratione etiam in ipsis gradibus possemus dicere, eos esse diuersae speciei, quia petunt esse penetrati in eodem subiecto, &c. Sed facile huic impugnationi respondeo, non posse in vnionibus, quae vltimò determinant indifferentiam graduū, assignari id quod in gradibus ipsis; quod ipsi & omnes tenentur fateri: etenim primus gradus qui est in me, potuit esse primus in quocumque indiuiduo alio, vnio tamen illius mecum non potuit esse vnio eius gradus in alio subiecto, malè ergo ab vnionibus ad gradus, aut è contrario argumentantur, quoad dependentiam à subiectis.

Vltimò tandem eam impugnant: Quia licet ex eà probetur aliqua maior perfectio in intentione quam in extensione, ratione vnionis, ea tamen tota non sufficit ad maiorem perfectionem intentionis; haec enim conducit vt melius operetur, ad quod per accidens se habet vnio. Sed haec impugnatio iam in secundum argumentum, de quo statim, reincident; videntur enim facere hi Auctores ex vno duo argumenta, vt sic plura appareant pro ipsis.

Addunt, non esse necessariam eam nobiliorem vnionem, quia accessu qualitatis aequè perfectae potest fieri intensio in nostra sententia, ergo accessu vnionis aequè perfectae poterit fieri intensio. Respondeo, vnionem perfectiorem non poni à me, vt ostendam maiorem intensiorem caloris v. g. sed probat aliunde eà perfectiori vnionem, per ipsam declarari maiorem perfectionem intentionis, quod & omnes fateri tenentur: nam nec aduersarij ex his, quae vident oculis in albedine, possunt colligere, gradus intensiorem esse inaequales, sed aliunde hanc inaequalitatem graduū probare conantur, & inde maiorem perfectionem intensiorem. Haec ad primam argumenti solutionem. Ei autem breuius & clariùs Secundò respondeo, maiorem perfectionem, quam nos vocamus *intensiuam*, nihil esse aliud, quam plures gradus similes vnitos in eadem subiecti parte & inter se, siue sit vnio perfectior siue non. Vtrum autem absolute dicenda sit haec maior perfectio quam extensiuam, pertinebit ad questionem de nomine, ex qua non potest inferri quidquam circa diuersitatem graduū in se.

SUBSECTIO SECVNDA.

Alia alia argumenta pro eadem sententia.

Secundo potest probari heterogeneitas graduum, quia si ad intensiorem albedinis sufficerent v. g. duo gradus similes, vniti in eadem parte subiecti, ergo si duae partes quantitatis penetrarentur in vna parte subiecti, constituerent quantitatem magis intensam, quod tamen falsum est. Sequela probatur, quia non est cur duae partes albedinis similes vnita constituant intensiorem,

nem, non verò duas partes quantitatis. Respon-
deo Primò, eas duas partes quantitatis, etiam si
penetrarentur, vniendas duplici vnione partiali,
sicut de facto vniuntur partes integrantes Corpo-
ris Christi in Eucharistia, etiam si penetrata sint.
Ratio est, quia tunc retinent vnionem eandem
inter se, quam haberent si essent separate, seu in
36 distinctis locis, quia penetratio habet se per acci-
dens, sicut etiam diximus materiam & formam
habere distinctas præsèntias locales, etiam si pe-
netrata sint; & duas partes materiae non vni in-
tensiuè, sed extensiuè. ergo licet partes quantita-
tis vniuntur in eodem loco, adhuc non consti-
tuerent intensiorem. Respondeo Secundò, et-
iam si vnica vnione vniuntur, non constituturas
intensiorem, quia intensio est propria qualitatum
naturæ suæ habentium magis & minus in eadem
parte subiecti; quantitas autem non habet id na-
turæ suæ, sed ex eleuatione Dei, ideoque non consti-
tuit intensiorem. Et hanc solutionem tenen-
tur reddere ferè omnes ex his qui hoc argumen-
to vtuntur: etenim multi ex his admittunt, duo
indiuia eiusdem speciei posse esse inæqualia in
37 perfectione. Sume ergo plures partes quantita-
tis inæquales inter se, & pone illas in eadem parte
subiecti penetratas, rogo, an tunc faciant quanti-
tatem intensam, an non. Si faciunt, idque non
reputas absurdum, admittam ego etiam, duas
partes quantitatis æquales posse facere intensio-
nem: si verò non faciunt intensiorem, certè id
non potest specialius in tuâ sententiâ quàm in
meâ explicari. Si enim tu requiris ad intensio-
nem inæqualitatem partium caloris in eodem
subiecto, iam do tibi in illis partibus quantitatis
inæqualitatem perfectionis, ergo tam illa in tuâ
sententiâ constituent intensiorem, quàm duæ
partes æquales in meâ, ergo tenoris, si velis nega-
re ibi intensiorem, recurrere ad solutionem à me
datam, scilicet, eas partes quantitatis non esse na-
turaliter vnibiles in vnica parte subiecti simul,
ideoque non constituere intensiorem saltem
eiusdem rationis cum intensiōe à Philosophis
agnitâ.
38 Sed neque instantiæ vim illi euadent, qui di-
cunt, duo indiuia eiusdem speciei non posse
vilo modo esse inæqualia: non inquam euadent,
quia hæc suppositio est euidenter falsa, vt osten-
dam in libris de Anima. Secundò, quia ipsi repu-
tant absurdum facere istam quæstionem depen-
dentem ab vnâ singulari opinione, est autem be-
nè singularis ea, quæ duobus indiuia negat
posse aliquam inæqualitatem conuenire.
Tertio potest argui: Quia duo accidentia om-
nino similia nequeunt esse in eodem subiecto si-
mul, ergo gradus intensiōis debent esse distimi-
les. Falsitas huius Antecedentis ostensa est supra,
videatur ibi.
39 Ideo sit quartum argumentum ex corruptione
qualitatis intensæ: nam destructionem octauus
gradus caloris v. g. causat introductio primi gra-
dus frigoris, opponitur enim octauus vnus qua-
litatis cum primo alterius contrariæ; ac si gradus
sint homogenei, non potest esse prædicta opposi-
tio & expulsio, quia cum omnes sint similes, non
est propriè octauus gradus, vel primus: neq; est
maior ratio, cur hic potius quàm ille expellatur,
ergo, vt prædicta oppositio & expulsio saluetur,
dicendum est, eos gradus non esse similes, sed

octauum ex se esse octauum, nec posse esse pri-
mum aut secundum. Nec potest responderi, cum
gradum expelli qui vltimo loco introductus est,
quia cum hic sit eiusdem perfectionis cum cete-
ris, non est cur minus debeat durare quàm re-
liqui.

Hoc argumentum caret difficultate: sicut enim
in solùm Deum vt causam primam reducis, quod
hic primus gradus ex aliis infinitis primis pro-
ducatur, ita etiam ego ad Deum dico pertinere,
determinare quis ex illis octo introductis expel-
lendus sit, ad introductionem vnus gradus op-
positi. Vtrum autem sit qui vltimo loco intro-
ductus est, an qui primò, non potest à nobis deter-
minari; est enim nobis res planè ignota. Quod si
doceatur communiter, primum gradum frigoris
expellere octauum caloris, non est ita intelligen-
dum, vt expellatur aliquis gradus qui ex se sit
octauus, sed quò complebatur numerus octauus
simul cum aliis.

Ex hoc tamen argumento efformo ego aliud
difficilius pro hac sententiâ: si enim gradus non
sint dissimiles, non est cur opponantur qualitates
in gradibus intensis magis quàm in remissis; hoc
autem est falsum, ergo. Probo sequelam: nam
octauus gradus caloris non dat aliquem effectum
formalem repugnantem frigori magis quàm der-
primus vel secundus, cum sint eiusdem speciei,
solùm autem multiplicat aut auget cum effi-
ctum; hinc autem videtur manifestè inferri, eos
præcisè pugnare ex defectu virtutis in subiecto,
non verò ex formali effectû opposito. Hoc autem
videtur euidenter falsum: nam aer, qui vnum
gradum frigoris supra octo caloris non potest re-
cipere, potest simul cum vncis octo caloris, octo lu-
cis, & alios octo odoris, & species intentionales
simul retinere; ergo quod non potuerit recipere
illum vnum frigoris, quando carebat aliis lucis,
odoris, &c. non proueniebat ex defectu virtutis.
Pater consequentiâ, quia maior virtus requiritur
ad tot gradus lucis, odoris, species intentiona-
les, &c. quàm ad vnum gradum frigoris; ergo ea
repugnantia debuit prouenire ex effectibus con-
trariis eorum graduum: ea autem contrarietas,
si gradus sint homogenei, explicari non potest;
ergo.

Huic argumento primùm respondeo, illud ha-
bere infinitas instantias contra se: nam punctum
materiae non posse occupare simul nisi punctum
loci, non prouenit ex oppositione locorum aut
vbicationum, sed ex limitatâ virtute. vnde ani-
ma rationalis, quæ est perfectior, simul occupat
totius corporis spatium. Idem de Angelis. Iam
ergo argumentum huc applico: Punctum aëris,
quod retentâ vbicatione primâ, non potest se-
cundam recipere ex defectu virtutis, habet ta-
men tunc virtutem recipiendi cum eâ vbicatione,
prope infinita alia accidentia nobiliora, lucem,
odorem, species intentionales infinitorum ferè
obiectorum, quæ omnia maiorem virtutem re-
quirunt, quàm vbicatio vna indiuisibilis in altero
puncto (spati); & ne à materia præsentis diuellamur,
qualibet qualitas habet terminum suæ in-
tensiōis quæ non potest ampliùs intendi, rogo
ergo, Cur materia non potest recipere nonum fri-
goris gradum? An quia hic pugnat cum octauo?
Abiit, ergo ex defectu virtutis. Rursus rogo, cur
quando cum nonum non potest recipere, habent
tamen

tamen virtutem ad tot alios lucis, odoris, specierum intentionalium, qui proculdubio maiorem virtutem requirunt, quam vnus gradus frigoris, etiam si hic sit nonus, aut decimus. Ecce ergo difficultas omnibus communis, cui Secundò respondeo absolute, non posse id à nobis aliter explicari, nisi reducendo id in naturam eorum accidentium, cognitam ipsa experientia: vel si aduersarij in hac doctrinā aliquid amplius desiderant, quāso, dicant mihi, cur absolute calor frigori non autem luci opponatur; assignent mihi à priori effectus contrarios inter frigus & calorem, qui non sint inter frigus & lucem. certè, nisi ad experientiam recurrendo, planè non potest huius rei vel apparens causa inueniri; hoc ergo quod hi dicunt de oppositione in communi frigoris & caloris, dico ego de ipsis gradibus, scilicet aërem habere talem virtutem, vt ex frigore & calore non possit plures aut pauciores gradus habere quàm octo, quidquid sit de virtute ad alia accidentia. Sicut etiam in causis non est bonum argumentum, *hec res habet virtutem ad alia multo magis difficulta & perfecta*, ergo etiam ad hoc minus perfectum. Ratio est, quia virtus est limitata sepe ad maiora, sepe ad minora, quod nos non aliter cognoscimus, nisi solā experientia.

SUBSECTIO TERTIA.

Cetera argumenta.

QVINTO argumentantur: Qui habet intensiorem visionem de Deo, illum videt perfectius & clariùs (ita ab omnibus Theologis conceditur); at si gradus intensiōis sint omnino similes, id non potest defendi, ergo. Probatur Minor, in quā est difficultas; quia, si sex Beati videant Deum, quilibet visione vt duo, alius autem solus visione vt duodecim, proculdubio hic perfectius videbit Deum quàm illi sex. Pater, quia licet visiones omnes illæ essent in vno solo, non propterea esset beator; nam omnes eodem modo representarent Deum. Confirmatur: si quis videat eundem hominem in se & in speculo, habebit duas visiones in eodem oculo de eodem homine, & tamen non propterea faciem illam clariùs intuebitur; ergo habere duas visiones similes de eodem obiecto, non facit visionem clariorem aut intensiorem, neque clariùs audiuntur voces quando audiuntur in se solæ quàm quando etiam in echone. Respondeo, eodem modo illum hominem futurum beatiorem illis alii sex, sicut qui solus habet mille florenos, est ditior quàm decem alij, quorum quilibet tantum habet centum; est enim ditior illis seorsim sumptis, non verò copulatiuè, etiam si floreni non sint heterogenei. Idem planè applica exemplo de beatitudine. Ad confirmationem de speculo & echone respondeo, ibi eas visiones, eò quòd representent diuersam obiecti positionem, non facere intensiorem, & consequenter non representare obiectum clariùs, sed in diuersis partibus. Porro repetitionem augere claritatem aliquomodo, experientia ostenditur: quando enim quis duobus oculis obiectum vicinum, chartam v.g. aspicit, si oculum vnum claudat, experietur quali obscuritatem illi obiecto aduenientem; & cum rursus aperit, experietur ibi maiorem claritatem. Et quid-

quid sit de hac experientia, & an duo actus tales, representantes diuersam obiecti vicationem, faciant intensiorem; dico, ad instantiam è visione beatā, multiplicationem graduum in illā posse ostendere plures creaturas in Deo saltem numero distinctas, ratione quarum Deus clariùs videatur per omnes gradus simul, quàm per vnum ex illis. quod & ipsi aduersarij fateri tenentur. Da enim, dari Petro vnum gradum duodecimum visionis beatæ tantum, & carere vnde-
cim prioribus, rogo, an hic tam perfecte videat Deum, & sit tam beatus, quàm alter habens etiam illos duodecim, an non. Si dicas non esse, contra sic arguo; Ergo ex additione graduum minus perfectorum augetur isti beatitudo; quid ergo miraris, si ego dixerim, augeri ex additione graduum æquè perfectorum? Quòd si dixeris, cum esse absolute æquè beatum, tunc arguam, Ergo frustra retinet omnes illos gradus, iussit enim habere duodecimum gradum, alijs omis-
47
sit, quod est contra te. Clariùs autem idem ostenditur in gratiā habituali: rogo enim, an tam absolute ametur à Deo homo habens tantum duodecimum gradum gratiæ, quàm habens omnes duodecim, an non. Si non, ergo ex additione minoris etiam perfectionis redditur subiectum magis absolute amabile, ergo à fortiori poterit reddi ex gradibus æqualibus. Si verò dicas, esse æquè amabile cum solo duodecimo, ergo ceteri sunt tibi superflui.

Video posse hic à te distingui, & dici, illum
48
hominem esse æquè amabilem intensiùe, non tamen extensiùe. Sed hi sunt puri termini, ideo ego dixi absolute æquè amabilem, præterquam quòd iisdem terminis ego etiam vtar, & dicam, eam intensiorem amoris vocandam maiorem extensionem.

Hæc sunt argumenta, quibus probatur graduum heterogeneitas, & quibus vtuntur Auctores oppositi. Antequam verò vltimum & præcipuum, non tamen vniuersale, proponam, aduerto, licet in ponendā graduum dissimilitudine absolute omnes conueniant, differre tamen eos inter se in explicandā eā dissimilitudine: nonnulli enim dicunt eam esse specificam, alij solum indiuidualem. Primi nituntur in eo, quòd censent, duo indiuidua eiusdem speciei in finem non posse inter se esse dissimilia villo modo; vnde consequenter inferunt, ea quæ aliquo modo dissimilia sunt, specie differre: addunt tamen, non differre specie totali, sed partiali, quia ipsi gradus sunt compartes inter se constituti vnius qualitatis; vnde sicut quilibet seorsim non est ens completum, sed partialē respectu alterius, ita differentia specifica non est totalis, sed partialis. Hi
49
tenentur etiam ob eandem rationem dicere, animam rationalem non differre specie totali à corpore: nam etiam anima non est ens totale, sed compars cum corpore. Sequelam autem non videntur velle admittere, eò quòd putent, magis animam differre à corpore, quàm equum à leone, quæ tamen absolute specie totali videntur differre. Totum tamen hoc pertinet ad modum loquendi. Alij verò Auctores cum admittant, duo indiuidua eiusdem speciei non necessariò esse inter se æqualia; imò ad inæqualitatem specificam requirant inæqualitatem notabilem, censent etiam, gradus intensiōis, etsi aliquantulum inæqua-

inaequales, solo tamen numero differre, quia non differunt notabiliter.

In hac secundâ parte quæstionis ego dico, si gradus intensiōis heterogenei sint, multò probabiliorem esse priorem dicendi modum, nempe eos differre specie partiali, tum quia ea differentia individualis etiam potest reperiri inter duos primos gradus caloris, tum quia ad explicandum, quâ ratione agens ut duo, non possit producere calorem ut tria, convenientius videtur poni diuersitas specifica. Nam si solo numero secundus & tertius differunt, etiam si hic sit aliquantulum perfectior, videtur tamen posse produci à secundo, quia ille excessus, cum sit solum individualis, potest compensari in secundo gradu vel per coniunctionem cum alijs agentibus ut duo, vel per coniunctionem cum causâ primâ, ad quam sicut pertinet determinare indiduum effectus, ita etiam & supplere defectum perfectionis individualis. quâ ratione videmus, posse produci perfectiorem filium individualiter, quam sit parens. Ergo ut perfectius saluetur, tertium gradum non posse produci à secundo, dicendum, cum esse alterius speciei perfectioris: quia si gradus essent similes, tam perfectus esset secundus quam octauus, ergo posset octauus produci à secundo.

Hoc posito, Auctores alij, argumentis hucusque pro graduum dissimilitudine vniuersaliter factis merito dissidentes, duas distinxere qualitates; alias *operatiuas*, quales sunt calor, frigus, lux, &c. & has dixere intendi per gradus dissimiles; alias vero *non-operatiuas*, ut albedo, nigredo, & in vniuersum omnes colores, & has censent, gradibus homogeneis intendi. Fundamentum horum est quod supra dixi esse præcipuum pro heterogeneitate graduum, scilicet, si gradus sint similes, non esse cur simile non agat in simile. Quæ ratio cum non habeat locum in non-operatiuis, non est cur ibi sine necessitate gradus diuersi constituantur. Prima pars, in quâ est difficultas, probatur: quia si gradus sint similes, tam perfectus erit primus quam secundus, ergo potest secundus produci à primo.

Respondebis, id non posse fieri, eo quod agens non agat in simile, & postquam subiectum habet primum gradum caloris, iam est simile agentis præcisè intentio ut vnum, ergo iam in illo subiecto non possunt produci ab illo agente ut duo, alij gradus. Sed contrâ, quia de hoc quaerimus rationem, cur scilicet agens non possit agere in simile, si enim gradus omnes sint similes, nulla potest reddi ratio: si autem sint dissimiles, facile redditur, quia scilicet agens præcisè intentum, ut duo, non continet tertium gradum caloris; unde non mirum, si non possit illum producere.

Hoc argumentum, quod solum in aduersâ parte videtur difficultatem habere, Primò patitur manifestam instantiam: etenim certum est, agens nullum assimilare perfecte sibi passum, quod non prouenit præcisè ex resistentiâ passî. Nam in qualitatibus non habentibus contrarium v. g. in luce, in speciebus impressis idem cernitur: neque enim Sol producit tantam lucem in parte sibi immediatâ, quantam habet in se, alioquin tanta lux esset apud nos quanta in cælo, & lucerna exigua sufficeret ad illuminandum totum orbem. Rogo ergo, Cur lux ut octo non producit in spa-

tio, & passio sibi immediato lucem ut octo? Certè non potest id inde prouenire, quod ea lucerna non contineat octauum gradum caloris; supponimus enim, habere in se lucem ut octo, quæ proculdubio continet aliam lucem ut octo. ergo hic non potes recurrere ad tuam solutionem, sed debes reducere id in naturam agentium cognitam per experientiam, neque hoc ubi quis vitio vertet; ita etiam, qui ponunt gradus omnino similes, licet non dent repugnantiam, cur agens ut duo non possit intendere passum vsque ad octauum gradum caloris, rectè tamen id sine vilo absurdo poterunt reducere in naturam accidentium cognitam solâ experientiâ, scilicet non posse vllum agens producere in passio non solum plures, sed nec tot gradus quot habet in se, licet eos contineat. Et hæc sit solutio supra positi argumenti, scilicet, non constare nobis de ratione huius experientiar, ideoque recurrendum ad naturam ipsius accidentis, quæ est talis, ut non possit producere plures gradus quam in se habeat, licet aduersarij recurrunt, ut non possit producere tot, etiam si eos contineat. Potest tamen non improbabili ratio supra in responsionis impugnatione posita explicari vterius pro solutione argumenti, eo quod non possit amplius ab agente naturali intendi, quam ut passum maneat simile ei omnino in specie qualitatis, & in numero partium illius. Et hoc suppono, ut primum principium per se notum, explicans terminis. Cum ergo eo ipso quod passum habeat tot gradus caloris, quot habet agens, iam sit illi perfecte simile in specie & in intensiōe, non potest iam in illo aliquid ab agente produci, quia iam inuenit productum totum, quod poterat intendere; quia inuenit iam passum sibi omnino simile. Adde, sicut multiplicatio agentium æqualium in intensiōe conducit ad productionem maioris intensiōis, & in maiori distantia, iuxta dicta in Physicis, licet vnum agens non sit perfectius altero, nec plures gradus contineat quam alterum, ita etiam magis conducere multiplicationem graduum in eodem subiecto (licet vnus non sit perfectior altero) ad maiorem actiuitatem, ideoque plus posse efficere octo gradus caloris, etiam si similes, quam vnum solum, cum præcipue magis vnit & magis applicati passio fortiores sint, quam si essent in diuersis subiectis.

SYBSECTIO QUARTA.

Replicæ aliquæ solutæ.

Hanc solutionem variè conantur aduersarij Heuertere. Primò enim dicunt, numquam requiri ad operandum cōditionem aliquâ, de cuius necessitate ratio à priori reddi non possit; in presenti autem planè à nobis sine fundamento dici, agens ut duo non posse intendere passum ut octo. Hæc impugnatio prorsus nulla est: nam ipsi arguentes, quando inquirunt, cur agens non possit agere in distans, & cur sufficiat per aliquam partem sui esse vicinam, ut secundum se totum operari possit, planè nullam aliam reddunt, sed nec possunt, quam id in naturam eorū accidentiarum cognitam experientiâ reducere, & in instantia supra posita, cur scilicet agens non producat tot gradus, quot in se habet. Item in luce fixatur exper-

expressè, rationem esse ipsius lucis naturam cognitam experientia. Cur ergo non volunt id à nobis in presenti dici? Et, ut supra dixi Disp. II. num. 46. non possunt villo modo in oppositione caloris & frigoris & in alijs infinitis exemplis, nisi ad naturas eorum cognitatas experientia recurrendo, satisfacere. Imò alibi ostendi, sepe causas pendere ad operandum ex conditionibus actu non existentibus: ut ad acquirendum spatium A. debui in instanti precedenti fuisse in loco vicino. quid ergo mirum, si dicam, agens ut duo, ut operetur in passo, requirere ne ibi sint duo gradus caloris?

Vigent Secundò: Ponamus agens esse extensum ut octo, cur non compensabitur defectus intensiois per eam extensionem? Respondeo, rationem esse, quia, ut dixi, finis agentis est dispo- nere subiectum eo modo quo est dispositum ipsum agens in se; hoc autem non provenit ab extensione, sed ab intensioe.

Vigent Tertiò: Maior erit similitudo, quò plures gradus caloris passum habuerit, quia erunt plures rationes fundandi similitudinem. Hæc replica videtur mihi valde tepida, non aliter quàm si quis diceret, similiorem esse nanum vni giganti, quàm alteri nano eiusdem magnitudinis. Ita hi dicunt, calidum ut duo esse similius calido ut centum, quàm alteri calido ut duo, quòd ipsis terminis est ridiculum. Respondeo ergo, ad hoc ut ego sim similis, me debere habere etiam id quòd habet ille cui dicor similis. Si ergo careo nonaginta octo gradibus, quomodo in eo numero sum illi similis? Fateor, duo illi gradus erunt similes omnibus illis secundum se & in intensià consideratis, non tamen in intensioe, quæ similitudo ab agente intenditur.

Idem alij Quartò impugnant: Quia si gradus sint homogenei, non potest alia reddi ratio, cur agentia aliqua sint v. g. calida ut duo, & non ut octo, vinum v. g. vel piper, idem è contrario de frigidis. Cum enim octo gradus omnino sint similes, & ibi non habeat locum ea doctrina de assimilando sibi passo, quia vinum illud non sibi assimilatur producendo calorem, cur non poterit producere duos calores, etiam si iam sex inueniat in passo; aut in vno eodemque, producere omnes octo, sicut in diuersis subiectis potest in vno duos, in alio alios duos, & sic multò plures quàm octo? Qui hoc argumento vtuntur, docent, qualitates non habentes contrarium intendi gradibus similibus. Ex quo sic argumentor contra illos, & peto, ut dent mihi rationem, cur ignis non contineat in se tantam lucem quantam Sol, quandoquidem gradus lucis omnes sunt homogenei, & ignis est agens æquiuocum, quò argumento volebant nos premere in vino & pipere. Respondeo, sicut paulò antè dixi, in vniuersis esse naturam agentium talem, ut quando inueniunt in passo tot gradus quot habent in se, non possint amplius producere, imò nec illos possunt, quia nullum agens assimilatur sibi accidentaliter perfectè passo: ita dico, agentia quadam virtualiter calefactura esse talis naturæ, ut, si in passo inueniant duos gradus caloris, non possint amplius producere; si verò eos non inueniant, possint illos producere. Et hæc dicimus agentia virtualiter calida ut duo. Nec, ut dixi, mirandum est, agentia physica pendere à similibus conditionibus phy-

sicis, ut operentur; quandoquidem ostendi paulò antè, etiam à conditionibus actu non existentibus, sed purè præteritis, pendere.

Adhuc vigent hi: Subiectum, etiam si habeat vnum gradum lucis, potest habere secundum, quia duo accidentia eiusdem speciei possunt esse simul in eodem subiecto, ergo etiam agens poterit illi dare eum gradum; non enim videtur posse magis indigere dissimilitudine agens ad operandum, quàm passum ut recipiat. Hæc replica planè nulla est: nam passum habens septem gradus lucis, potest recipere octauum, siue homogenei siue heterogenei sint, nec tamen propterea agens ut octo eum gradum potest illi dare; suppono enim, nullum agens (quod & aduersarij & omnes fatentur, & à me supra ostensum est) posse perfectè sibi passum assimilare. Vides ergo, in subiecto capaci agens non posse dare eum gradum quem habet, & indigere conditione vnà ad operandum, quàm non indiget passum ad recipiendum absolute; quòd ergo tu dicis in gradibus heterogeneis, dico ego in homogeneis, & quoad hoc sumus in eadem nauì.

Hæc dicta pro argumenti solutione. Iam posset disquiri, an Auctores numero 51. relati, consequenter fecerint eam distinctionem qualitatuum operatiuarum, & non operatiuarum? Eos aliqui impugnant, quia sine ratione ponunt hanc differentiam. Sed hæc impugnatio nulla est, quia differentia est propter argumentum præcedens, quòd hic specialiter habet locum. Secundò eos impugnant, quia albedo intensior est productiua speciei intensioris, & nulla qualitas assignari potest, quæ hoc modo non sit operatiua. Sed neque hoc argumentum viget, imò sibi in eo eius auctores contradicunt: docent enim alibi, & bene, species intentionales de vnà parte obiecti non produci villo modo ab alterà parte, sed ab eà solà, quæ est obiectum. Vnde infero manifestè, Ergo species intentionalis de primo gradu non producit à secundo, neque species huius villo modo à primo; ergo vnus gradus caloris productiuius est tam intensæ speciei de se in aère solus, quàm simul cum intenso (& hoc locum habet, siue gradus sint homogenei, siue heterogenei) ergo licet hæc qualitates sint operatiuæ specierum, hæc tamen operatio non est illa è quâ desumitur argumentum, quòd agens non possit agere in passum sibi simile. Ratio à priori est, quia calor ut vnum producit species de se siue intensat ut vnum, siue ut duo, iuxta distantiam, & alias conditiones; neque propterea intendit supra se passum, sicut in calore arguebamus; non ergo videtur ea sententia reiicienda tamquam sibi minùs consequens, eò quòd distinguat inter qualitates actiuas & non-actiuas.

SUBSECTIO QUINTA.

Alia sententia ponens aliquos gradus similes, alios dissimiles.

Non defuere alij, qui qualitatibus habentibus contrarium gradus heterogeneos concesserint, homogeneos verò his quæ contrario carent. Primam partem probant vel argumentis supra factis, vel quia illa sunt omnibus qualitatibus communia, specialiter sic arguunt: Si calor ha-

Zz 3 bens

bens contrarium augetur per gradus similes, breui ad summam intentionem venire posset. Secundam verò partem probant, quia si quis impellat rotam, & addat ei rursus secundum impulsus, duplo velocius movebitur; ergo motus
62 ille intenditur ab homogeneis. Idem est si duo homines æqualis virtutis impellant idem corpus. Et hinc isti reddunt rationem, cur mobile eò velocius moveatur, quò magis descendit, quia scilicet ille impulsus intenditur per gradus homogeneos, sicut valua quæ à tergo aliquo pondere impelluntur, primum tardiusculè mouentur; at ubi incipit multiplicari impulsus, multò velocius mouentur.

Hanc sententiam planè puto sibi nullo modo consequentem: quod enim dicit, qualitates non habentes contrarium facilè perueniunt ad summum, si constarent gradibus similibus, non video cur magis id verum sit, quàm in qualitatibus non habentibus contrarium, v. g. in luce.

Dices: Quia corpus lucidum semper occupatur conseruando lucem, idè non potest nouam & nouam producere. Sed contra Primò, quia hoc non prouenit ex eo, quòd lux non habeat
63 contrarium, sed aliunde: vnde pono exemplum in specie impressa intellectus, quæ non habet contrarium, & non conseruatur ab actu à quo producitur, sed à solo Deo, & in eà sic argumentor: Ea species intenditur per gradus similes, ergo actus intellectus, à quo producitur, durans per mediam horam, deberet producere speciem ferè infinitè intensam, quia in quolibet puncto nouam intentionem producit: & cum sit intentio similis, quilibet actus, licet remissus, continet omnem intentionem possibilem, vt tu arguis. Vides ergo, te debere necessario recurrere ad solutionem à nobis assignatam, & quoad hoc idem dicere de habentibus contrarium, quod de non habentibus, scilicet, eas ex naturâ suâ esse determinatas ad operandum sub hac vel illâ conditione. Vide sæpe supra dicta.

Quod verò Secundò dicit de motu, etiam si pro meâ sententiâ statim ponenda esse videatur, eò quòd motus intendatur per duos impulsus æquales, non tamen habet difficultatem, quia motus velocior non est propriè intensior, sed successio est maior cum minoribus morulis, iuxta dicta de velocitate motus.

64 Difficilius est quod de impulsu assertur: hic enim videtur intendi per motus æquales, mouet enim ille impulsus rotam, & velocius & diutius; ergo saltem ille intenditur ab agentibus æqualibus. Potest tamen responderi, impulsus illum non esse productum primâ vice secundum totam intentionem, sed secundum partem, & secundâ vice productum maiorem, semper tamen ab agente æquiuoco, nempe à motu. Hac tamen solutio difficilis est, quia motus solum est vbicatio & actio illius, quæ non videntur esse productiue impulsus; esset enim ea vbicatio simul cum impulsu, quia est causa illius, & non esset, quia impulsus ille est productus vt noua vbicatio producat, antiquâ destructâ. Melius dicetur, impulsus illum produci ab ipsâ substantiâ hominis impellentis, seu à potentiâ illius, quæ cum sit perfectior multò quàm motus, potest illum intendere, etiam si gradus inæquales sint; neque ex hoc impulsu potest quidquam de graduum simi-

litudine aut dissimilitudine erui. Tertio tandem magis consequenter ad nostra principia de motu facile, & clarè respondeo, hominem secundo impellentem rotam, non intendere illum impulsus priorem, sed duos impulsus ibi producere (casu quo intentio fieret per gradus inæquales); nam secundus impulsus non est fortior primo: quia verò primus impulsus non poterat mouere corpus in omnibus instantibus, sed quiescere debebat in multis, idè fit vt secundus impulsus faciat velociorem motum. nam quando non producit primus, producit secundus, & quando hic non, producit primus; vel saltem non tam diu morantur: & hinc oritur velocior motus, qui in paucioribus morulis consistit. ergo argumentum id non probat aliquid speciale.

SECTIO III.

Gradus sunt homogenei.

PROBABILIUS cenfeo, gradus intentionis esse similes inter se. Ita P. Vázquez Tomo 1. in 1. 2. Disputat. 82. cap. 6. ubi refert D. Bonaventuram, Richardum, Scotum, Ockam, Gabrielem, Gregorium, Maïronem, Niphum, & alios, quos etiam refert Suarez Disput. 46. Metaphys. sect. 1. num. 29. Pro eâ stant Conimbricenses & Cardinalis Toletus, quos citat & sequitur Rubius in præfenti cap. 4. tractat. 3. quest. 5. numero 57. Etiam communis est inter recentiores, non tamen efficaciter ab omnibus probatur.

SUBSECTIO PRIMA.

Reiiciuntur aliquæ probationes huius sententiæ.

PRIMò arguunt pro eâ nonnulli: Quia si gradus essent inæquales, seu heterogenei, quilibet gradus constaret infinitâ perfectione simpliciter quoad intentionem, quod est falsum. Sequela probatur, quia partes, ex quibus componeretur ille gradus, essent infinitæ (in quolibet enim gradu sunt infinitæ partes proportionales) & altundè essent omnes illæ inæquales; ergo ille gradus constaret infinitâ perfectione simpliciter, quoad intentionem: hoc autem est absurdum, ergo. Hoc tamen argumentum potest etiam retorqueri contra gradus homogeneos: quilibet enim gradus constât infinitis partibus etiam similibus inter se, ergo constabit infinitâ intentione simpliciter. Patet consequentia, quia non magis infinitæ partes omnino similes constituent infinitam intentionem, si gradus sint homogenei, quàm infinitæ partes inæquales eandem infinitam intentionem, si gradus sint heterogenei; ergo hoc argumentum æquè vrget utramque oppositam sententiam. Respondendum ergo, quemlibet gradum, etiam si infinitis partibus constet, non facere infinitam intentionem simpliciter, quia hæc debet includere infinitas partes non solum proportionales, sed etiam determinatas & designabiles, quod ipsum dicendum, etiam si sint homogenei.

Video adhuc tamen quomodo possit specialiter contra aduersarios vrgeri: quia si omnes par-